

ניכוי קצבאות מהמוסד לביטוח לאומי בתביעות נזקי גוף על פי הלכת אלחבאנין

האקטואר **רועי פולינצר** מסביר מהי הלכת אלחבאנין לעניין קיזוז תגמולי מל"ל בתביעות נזקי גוף.

דיון בבעיה

חשוב לי ציין כי על אף שבמקרה מסוים נראה כי בפועל חל קיצור ביתרת תוחלת החיים, הרי שבאוכלוסייה קיימים מקרים שבהם נפשות שרדו מעבר לצפוי, בהתאם לתוחות החיים של המל"ל.

עולה השאלה, הנכון להביא בחשבון את קיצור יתרת תוחלת החיים הספציפית של הניזוק במסגרת תביעת נזקי גוף, או לא?

חשוב להדגיש כי תחשיבי הנזק והפיצויים נערכים במועד מוקדם משהו ולכן הם נותנים משקל גבוה להנחות ותחזיות. כאשר אנו באים להוון תשלומים עתידיים (לרבות קצבאות מל"ל), הנחת המפתח עוסקת באורך התקופה שבה ישולמו הקצבאות, ובהתאמה לגודלם. תקנות ההיוון ולוחות ההיוון מהווים רק כלי לביצוע תחשיבים אלו.

בראיית המאקרו, הואיל והמל"ל מבטח את כלל האוכלוסייה ולא רק את הניזוק הספציפי, הרי שהוא חייב לעבוד לפי חוק המספרים הגדולים. רוצה לומר שעבור נפש אחת ישולמו מספר קצבאות גבוה בעוד שעבור נפש אחרת ישולמו מספר קצבאות נמוך יותר. לפיכך, ההנחה היא כי מספר הקצבאות בממוצע תואם את תוצאת יישום לוחות ההיוון. מכאן שכאשר יש להעריך את היקף הקצבאות העתידי, הרי שהדרך הנכונה לעשות זאת היא "לתמחר על הממוצע" (כפי שעושים בקרנות הפנסיה). וזאת חרף העובדה, שברמת המקרה הפרטני לא קיים שוויון בין סכום הקצבאות המהוון לבין סכום הקצבאות שישולם בפועל.

מנקודת מבטו של הניזוק, לשם קביעת הסכום לקיזוז בגין קצבאות המל"ל, יש להביא בחשבון את ההנחה בדבר קיצור יתרת תוחלת החיים, קל וחומר כאשר מדובר בקיצור משמעותי. המל"ל כידוע מגיש תביעת שיבוב למזיק, כאשר סכום השיבוב מחושב בהתאם לתקנות ההיוון כמו גם על בסיס ההסכמים הקיימים מול חברות הביטוח)

מסקנה הדיון

בפסק הדין ע"א 7453/12 אלחבאנין ואח' נ' כריסי ואח' נקבע כי **"על בית המשפט לקבל חוות דעת אקטואריות שתיקחנה בחשבון את תשלומי המל"ל לעתיד בפועל מקום בו ניתן פיצוי בגין השנים האבודות עקב קיצור תוחלת חיי הניזוק. חוות הדעת צריכות להתייחס גם לתשלומי תלויים ושארים של המל"ל בעקבות קיצור תוחלת חיי הניזוק"**.

בתחילת ספטמבר 2014 ערך בית המשפט העליון דיון בשאלת ניכוי תגמולי המוסד לביטוח לאומי (להלן: "מל"ל") שמבצעות חברות הביטוח במסגרת תביעות נזיקין במקרים בהם קיים מצב של קיצור יתרת תוחלת חיים. באותו דיון פסק בית המשפט העליון כי יש להתחשב בקיצור יתרת תוחלת חיי הניזוק ככל שזו נפסקה על ידי ביהמ"ש.

הרקע להלכת אלחבאנין

פארס אלחבאנין, בן 20 (להלן: "הניזוק"), ניזוק קשות בתאונת דרכים.

בית המשפט קבע לניזוק נכות צמיתה בשיעור של 100%.

בהתאם לחוות דעת מומחה, נקבע לניזוק קיצור יתרת תוחלת חיים עד הגיעו לגיל 49.

בית המשפט פסק לניזוק פיצויים והורה לקזז מסכום הפיצוי שתשלם חברת הביטוח של הנהג הפוגע (להלן: "המזיק") את מלוא קצבאות המל"ל.

הלכת אבו-סרייה השלטת באותם ימים קבעה כי לעניין קיזוז קצבאות המל"ל יש לעשות שימוש בתקנות ההיוון. הוזהר, יש להתבסס על לוחות החיים ושיעור ריבית כפי שאלו מפורטים בתוספות לתקנות. למעשה, הלכת אבו-סרייה קבעה כי במקום להתחשב בתוחלת החיים הספציפית הצפויה לניזוק (המתקבלת מחוות דעת רפואית) יש להשתמש תוחלת החיים הממוצעת הצפויה לנפש דומה (מבחינת מין וגיל) באוכלוסייה (המתקבלת מיישום תקנות ההיוון).

במקרים שבהם אכן חל קיצור ביתרת תוחלת החיים של הניזוק, הרי שהשוויון שבין סך הצברם של התשלום ע"י המזיק וקצבאות המל"ל לבין הפיצוי בגין מלוא הנזק מתחיל להתערער, שכן סך קצבאות המל"ל שצפוי להתקבל בפועל נמוך יותר מסך קצבאות המל"ל שחושבו בהתאם לתקנות ההיוון.

למעשה במסגרת הלכת אבו-סרייה מתקבל המצב הבא: הניזוק מפוצה בחסר (כי הוא לא יזכה לקבל את מלוא קצבאות המל"ל אשר בגינן בוצע הקיזוז על ידי המזיק), בעוד שהמל"ל מפוצה ביתר (כי הוא יקבל מהמזיק שיבוב בגין מספר קצבאות העולה על מספר הקצבאות שהמל"ל ישלם לניזוק בפועל).

החלטה זו הופכת את תהליך ביצוע התחשיבים האקטואריים למורכב ומציפה סוגות רבות שאני תקווה שיקבלו מענה בפסיקות הבאות. להלן חלק מהסוגיות:

◀ כיצד יתמודדו חברות הביטוח אם הפער שבין היוון הקצבאות בהתאם לתקנות ההיוון לבין הסכום המתקבל מהערכת האקטואר, זאת בהנחה כי המל"ל ימשיך להגיש תביעות שיבוב הערוכות בהתאם לתקנות ההיוון ולהסכמים הקיימים?

◀ האם האקטואר יתבסס בעת עריכת חוות דעתו על לוחות החיים אשר נקבעו במסגרת תקנות ההיוון – ויבצע התאמות כנדרש על מנת לשקף את קיצור יתרת תוחלת החיים?

◀ כיום לא נלקחים בחשבון תשלומים לתלויים ושארים (למעט במקרי מוות) בעת ביצוע קיזוז הגמלאות. בהתאם לפסיקה שלפנינו, במקרים של נכות קשה – שבהם מתקיים מצב של קיצור יתרת תוחלת חיים – הרי שנדרש יהיה לקזז הן את גמלאות הנכות (שמקבל הניזוק עצמו) והן את גמלאות השארים (שקבלו שאריו). נשאלת השאלה, האם יש להביא בחשבון אך ורק את גמלת השארים הנובעת מקיצור יתרת תוחלת החיים?

לפיכך, מומלץ להיות ערים להשלכות אלו ולבחון סוגיה זו על היבטיה השונים בעת הכנת החומר לתביעה. לשם כך כדאי להדק את הקשר השוטף שבין עורך הדין לבין האקטואר: כאמור, הסוגיות האקטואריות והמשפטיות הנוגעות לקיצור יתרת תוחלת חיים רבות ומגוונות הן, וייקח עוד זמן עד שיתגבשו קווים מנחים ברורים בנושא.

כאמור, המרוויח העיקרי מהלכת אבו-סרייה היה המל"ל שהתעשר שלא כדין, שכן חברת הביטוח החזירה לו את מלוא הקצבאות שניכטה אך בפועל לא שילמה את מלוא הקצבאות בשל מוות מוקדם של הניזוק (קיצור יתרת תוחלת החיים). 13 שנים לאחר שקבע את הלכת אבו-סרייה, החליט ביהמ"ש העליון לתקן את העיוות ולהחזיר את הסימטריה למשולש: ניזוק-מזיק-מל"ל לפיו, הפיצוי צריך לנסות להשיב את מצבו של הניזוק לקדמותו, מה שאומר שיש לנכות לניזוק רק את הקצבאות שהוא עתיד לקבל בפועל מהמל"ל ולא מעבר לכך, בהתחשב במשך חייו המוקצרים כמובן. יש לציין, שבמצב דברים שכזה, על המזיק יהיה להשלים את הפיצוי לשארים ולתלויים (במלים) וקיימים) מכח הלכת "השנים האבודות".